

Koskelaiset

SUKUSEURAN
JÄSENLEHTI

1.12.2001

N:o 20

Ilmi ja Tuovi Koskelainen Löytömäellä 20-luvulla

Sukuseuraa tarvitaan

Koskelaisten Sukuseuralla on takanaan jo yli 20 toiminnan vuotta. Tänä aikana on toiminnassa ollut sekä nousuja että laskuja. Jäsenmäärämme on viime vuosina ollut vähän päälle 200, mikä on suhteellisen alhainen kaikkien sukuhaarojen edustajien määrää ajatellen. Uusia jäseniä ja uutta verta kaivataan siten riveihimme.

Kerromme aina, että olemme lähtöisin entisen Viipurin maalaiskunnan sittemmin Vahvialan kunnan Koskelan kylästä. Tämä elinvoimainen suku oli kuitenkin jo 1930-luvulle tultaessa ennättänyt levitä paitsi Vahvialaan ja Viipurin kaupunkiin myös Viipurinlahden toiselle puolelle ja sen saariin, Lappeelle ja kaikkialle Karjalan Kannakselle. Näistä aktiivista muuttajista meillä on suhteellisen vähän jäseniä. Heidän sukuhaarojensa tarinoita olisi mukava lukea myös lehdestämme.

Tällä palstalla on aikaisemminkin todettu, että meitä yhdistävät tavanomaisten - joskus kaukaisienkin - sukusiteiden lisäksi muutkin tekijät. Me olemme kaikki evakkoja tai evakkojen jälkeläisiä. Vanhimmat meistä ovat kokeneet sodan ja sen seurauksena joutuneet jättämään sukumme kotiseudun, jossa meitä koskelaisia on asunut todistettavasti ainakin 1600-luvun alkupuolelta lähtien vuoteen 1944 saakka. Siitä on jäänyt ikui- nen kaipa- us, jota etenkin vanhemman polven edustajat haikeana muistelevat.

Tätä kaipuun aukkoa on sukuseuramme osaltaan täyttämässä. Sitä todistaa myös kotiseutumatkoi- den suosio. Monet meistä ovat yhä uudelleen ja uudelleen valmiit lähtemään vanhoja paikkoja katsomaan ja esittelemään niitä jälkeläisilleen. Näin siitäkin huolimatta, että niiden tunnistaminen on vuosi vuodelta vaikeampaa ja eivätkä ne suinkaan anna oikeaa kuvaa Suomen aikaisista olosuhteista.

Presidentti Putinin Suomen vierailun aikana kävi ilmi, että Karjalan kysymyksestä voidaan jo keskustella vaikka sen takaisin saamisesta ei tällä hetkellä ole paljon toivoa. Erityisen tärkeää tässä tilanteessa on kuitenkin, että me itse tunnistamme olevamme karjalaisia ja puhumme Karjalasta sekä ulkopuolisten että omien lastemme ja lastenlapsiemme kanssa. Jälkipolvelle pitääkin puhua vanhoista ajoista, evakkomatkoista ja asumisesta kotiseudulla sodan samoin kuin rauhan aikana. Näitä muisteloita julkaisee myös lehtemme mielellään.

Vuonna 2001 oli kaksivuotisen toimikautemme vuosikokouksen vuoro. Siinä päätettiin jatkaa entiseen tapaan ja lähes samalla johtokunnalla. Toivotan uuden jäsenen Soili Roihion sydämellisesti tervetulleeksi johtokuntaan.

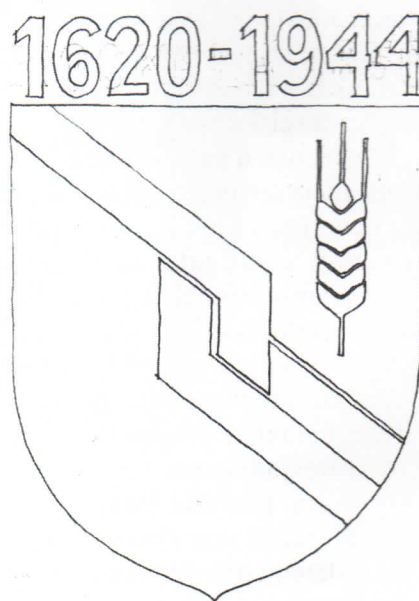

Sukuseuran puheenjohtaja ja vaimonsa Aulikki vuosikokouksessa

Ensi kesänä on taas kotiseutumatkan vuoro. Viime vuosina tehdyt matkat ovat olleet yhden päivän mittaisia aamuvarhaisesta myöhäiseen iltaan. Olisi mukava kuulla mielipiteitä siitä, kiinnostaisiko seuraavaksi kaksipäiväinen matka, jolloin olisi tilaisuus tutustua paremmin myös Viipuriin ja sen mielenkiintoiseen historiaan ja arkkitehtuuriin muutenkin kuin pikakäynnillä kauppatorilla. Palaamme asiaan lehtemme ke- vätnumerossa.

Joulun lähestyessä toivotan kaikille lehtemme lukijoille oikein hyvää ja rauhaa Joulua.

Heikki Koskelainen

Koskelan kosken kallioon hiekkapuhaltamalla tehty sukuvaakunan kaaviokuva

Hannu Koskelainen 75 vuotta

Sukuseuran kunniapuheenjohtaja Hannu Koskelainen täytti 75 vuotta 8.11.2001.

Vahvialan Tervajoella syntyneenä ja kasva-neena hänelle on jäänyt kauniit muistot mene-tetystä kotiseudusta ja samalla pysyvä rakkaus Karjalaan ja omaan sukuunsa. Tätä todistavat myös hänen monet luottamustoimensa karjalai-sissa yhteisöissä sekä ennen kaikkea hänen toi-mintansa Koskelaisten sukuseurassa. Hannu oli seuran perustaja ja sen ensimmäinen puheenjoh-taja 17 vuoden ajan.

Hannu varttui sodan jaloissa 13 -vuotiaasta poikasesta täydeksi mieheksi, joka ennätti ke-sällä 1944 jo sotatoimiinkin. Maalaistalon poi-kana hän oppi pienestä pitäen kovaan työnte-koon, joka jatkui uusilla asuinsijoilla maanvil-jelijänä, lehtimiehenä, urakoitsijana ja oman yrityksen toimitusjohtajana.

Kaiken työnteon keskellä Hannulla on riittä-nyt aikaa myös yhteiskunnallisille luottamustoi-mille, joista pitkäaikaisin on ollut 31 vuotta Por-voon maalaiskunnan valtuuston jäsenenä. Itses-tään selvää on myös se, että hän on osallistunut karjalaiseen yhdistystoimintaan mm.10 vuotta Porvoon Karjalaisten johtokunnan jäsenenä.

Karjalan Liiton kultainen ansiomerkki hänelle luovutettiin huhtikuussa 1993.

Lehtemme on saanut koko olemassa olonsa ajan nauttia Hannun kirjallisista taidoista, niin tässäkin numerossa. Säveltäjänä ja sanoittajana hänet tunnetaan useiden tunnettujen kappalei-den kuten Karjala-valssin, Kesälesken jenkan ja Tervajoen rannalla tekijänä. Muistojaan ja tunnelmiaan Hannu on esittänyt mm. kirjoissaan Ohitusleikkaus ja Evakkopojan kujanjuoksu.

Sydämelliset onnittelumme. Kiitämme Sinua Hannu kaikesta siitä, mitä ole tehnyt seuran ja lehtemme hyväksi.

Ilmi Koskelainen kunniajäseneksi

Seuran perustajajäsen ja puuhanainen sekä sen johtokunnassa alusta lähtien ja pitkäaikaisena ra-hastonhoitajana ollut Ilmi Koskelainen valittiin vuosikokouksessa 6.9.2001 seuran kunniajäse-neksi. Ilmi kuuluu niihin innostaviin ja aikaan-saaviin ihmisiin, joiden varassa yhdistystoiminta yleensäkin ja erityisesti meidän sukuseuramme toimii.

Ilmi ei ensi kertaa seuran historiassa päässyt osallistumaan vuosikokoukseen, mutta vastaan-otti pirteänä puheenjohtajan ja sihteerin tuomat onnittelut ja kukat muutamaa päivää myöhem-min Kannelkodissa, johon hän on sisarensa Tuo-vin kanssa ainakin toistaiseksi muuttanut.

Seuran Grand Old Lady Ilmi jatkaa edelleen-kin seuran johtokunnan aktiivisena jäsenenä.

Sukuseuran vuosikokous 8.9.2001

Kiialan kartanossa Porvoossa

Syyskuun toisena lauantaina pidetty vuosikokous ja sukutapaaminen keräsi tällä kertaa odotettua vähemmän osanottajia. Liekö syynä olleet loppukesän lämpimät säät, jotka olivat houkutelleet jäsenet muihin askareihin. Itse kokouspaikassa ei ollut valittamista. Kartanon talousrakennus oli otettu uusiokäyttöön ja kellarikerroksessa oleva kahvila oli kaariholveineen ja pilareineen mitä sopivin kokouspaikka.

Juhlatunnelmaa piti yllä Pentti Rodaksen kolmihenkinen yhtye. Aineellisesta viihtyvyydestä huolehti taas kahvilan komeat lihasämpylät ja maistuvat kahvit. Entiseen tapaan järjestettiin myös arpajaiset, joissa tällä kertaa lähes joka arpa voitti jotakin. Pääpalkintona oli perinteinen herkukori. Seuran kunniapuheenjohtaja Hannu Koskelainen toimi asiantuntevana ja sujuvana juontajana.

Kokous aloitettiin Karjalaisten laululla, jonka jälkeen puheenjohtaja Heikki Koskelainen toivotti osanottajat tervetulleeksi. Hän korosti puheessaan karjalaisuuden merkitystä sukua yhdistävänä tekijänä, joka näkyy erityisesti kotiseutumatkojen suosiossa. Tämä myös velvoittaa meitä puhumaan menetetyistä Karjalasta ja karjalaisuudesta omille lapsillemme ja lastenlapsillemme.

Vuosikokouksen sujuvana ja varmana puheenjohtajana toimi Timo Pellikka ja sihteerinä Pekka Koskelainen. Nopeasti läpiviedyssä kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös ja myönnettiin johtokunnalle vastuuvapaus. Samoin hyväksyttiin hallituksen laatima toimintasuunnitelma talousarvioineen kaksivuotiskaudelle 2001-2003. Uudeksi jäsenmaksuksi vahvistettiin 9 euroa.

Sukuseuran puheenjohtaja Heikki Koskelainen, varapuheenjohtaja Raija Putus sekä erovuoroiset johtokunnan jäsenet Pekka Koskelainen, Terttu Loven ja Toini Pellikka valittiin uudelleen. Uutena jäsenenä johtokuntaan valittiin Soili Roihio Porvoosta.

Seuran puheenjohtaja alusti sääntömuutoksiaan. Voimassa ollut 4 § edellytti jäsenen polveutuvan Vahvialan kunnan alueen Koskelaisten suvusta tai olevan tällaisen henkilön aviopuoliso. Tämän pykälään vedoten on seuraa pidetty jäsenyydeltään rajoitettuna, suppeana liikeyritykseen verrattavana yhteisönä, joka on verovelvollinen tulostaan ja omaisuudestaan. Johtokunnan ehdotuksen mukaisesti hyväksyttiin uusi sanamuoto, joka kuuluu seuraavasti: ”Yhdistyksen jäseneksi voi liittyä jokainen, joka hyväksyy seuran tarkoituksen ja säännöt.”

Virallisen kokouksen viimeisenä vaan ei vähäisempänä asiana oli seuran perustajajäsenen ja pit-

Soili Roihio juhlapuhujana

käaikaisen rahastonhoitajan Ilmi Koskelaisen kutsuminen seuran kunniajäseneksi. Esitys hyväksyttiin yksimielisesti voimakkaiden kättentaputusten kera.

Vuosikokouksen päätyttyä jatkettiin yhdessä-oloa Hannu Koskelaisen toimiessa puhemiehenä ja Pentti Rodaksen trion soittaessa alkutahdit juhlan toiseen osaan. Porvoolainen musiikinlehtori Soili Roihio os. Koskelainen piti kauniin ja mielellinpainuvan juhlapuheen. Hänen puheensa lähtökohtana oli käynti vanhempiensa syntymäseudulla ja sen aiheuttama liikutus ja voimakas yhteenkuuluvaisuuden tunne sukuun ja sen juuriin menetetyssä Karjalassa.

Vapaan sanan aikana käyttivät myös Toini Peltonen (Porvoosta) ja Kauko Koskelainen (Lahdesta) puheenvuorot. Musiikkiesitysten välissä tapahtui myös jännityksellä odotettu arpajaisten voitonjako, minkä jälkeen oltiinkin valmiita lähtemään kotiin.

Pentti Rodaksen trio

Vuosikokouksen ja sukutapaamisen osanottajia Kiialan kartanossa

Hannu Koskelainen puhemiehenä

Sisarukset Sylvi Tähti ja Pentti Koskelainen

Juhlapuhetta kuunnellaan tarkkaavaisena

Irma Koskelainen, Leena ja Timo Auvinen, Riitta Ollinsalo, Kaija Manner ja Sari Koskelainen

ja mielenkiinnolla

Reima ja Rasmus Koskelainen sekä Sirpa ja Urpo Koskelainen

Kuunneltiin Trio Rodaksen musisointia

Viipurissa viime hetkellä

Viipuri menetettiin 20. kesäkuuta 1944. Vielä pari päivää sitä ennen ennätti Mirjam Harjuniemi käymään siellä. Asia oli tärkeä, kuten seuraavasta voimme lukea.

Kesän alkupäivät olivat ihania, elettiin vielä onnellista aikaa, vaikka rintamalta oli alkanut kuulua hälyttäviä uutisia. Niitä me nuoret emme mietineet, teimme työtä ja puhuttiin, mitä uskallettiin, sillä tehtäällä oli puhuminen kielletty työaikana. Mestari piti meitä silmällä ja valmista piti tulla.

Mutta annas olla, kun juna kuului menevän ohi vilkaisin ikkunaan ja mikä kauhea näky. Kaikki muutkin ryntäsivät tehtaan isoille ikkunoille katsomaan. Juna oli pitkä tavarajuna, paljon avovau-
nuja kuten tavallisesti. Mutta vaunut olivat nyt täynnä omia haavoittuneita sotilaita matkalla Simolaan päin. Oli haavoittuneita, kenellä pää, kenellä jalat ja kädet käärittyinä valkoisella, mutta verisellä harsolla ja laastarilla. Tämän kaiken näimme ikkunasta katsellessa.

Tuli kauhu vatsaan ja päähän, mitä nyt tulee? Tuleeko ryssä perässä, mikä meillä on edessä? Siihen loppuivat työt, laitettiin kotiin ja sanottiin, että huomenna saa hakea lopputilin. Menimme Jokelaan hyvin allapäin ja surullisina. Kotona odotti lähtömääräys evakkoon ja mahdollisimman pian.

Suunniteltiin miten olisi paras tehdä, mummuska ja lapset oli saatava ensin pois. No, heidät saatiin mahtumaan evakkojunaan. Pelko oli sydämessä, miten heille käy, jos sattuu tulemaan pommitus, mutta pääsivät he Hämeenlinnaan ja sitten Harvialaan.

Me aikuiset jätiin järjestämään lähtöä. Oli hoidettava mummuskan omaisuus; hevonen ja pari lehmää, lammas ja lampaan karitsa. Ei niitä voinut jättää ja niin päätimme lähteä jalkaisin kohti Hämeenlinnaa tädin luo. Parhaana kesäpäivänä jätä kotisi ja lähde uudelleen mieron tielle!

Yhtäkkiä kesken touhujen muistui mieleen, että minulla on Viipurissa ompelimossa kaksi lenin-
kikangasta. Sanoin: ”Äit hoi, mie lähen käymään Viipurissa pyörällä.” Äiti sanoi, että missään nimessä et mene Viipuriin, mutta sanoin, että ettei ryssä siellä vielä ole, ei oo radiossakaan niin sanottu. Kyllä mie vaan lähdin, matkaa oli pyörällä lähes 30 km.

Tienhaaraan saakka matka meni rauhallisesti, mutta sitten alkoivat hälytykset ja pommitukset. Tienhaarasta Sorvaliin se oli menoa, joka puolella oli hävityksen jälkiä. Sotilaita tuli ja meni ja tuntui, että koko Suomen armeija oli Viipurissa.

Kun ajoin Viipurin sillalle, siellä oli rikkinäisiä autoja ja lasin sirua niin paljon, ettei millään sitä meinannut uskoa.

Sillalla oli myös väsyneen ja kurjan näköisiä sotilaita. Huutelivat minulle, että ”hei tyttö, et sie ennää saa kaupunkiin mennä, ei siun pyöräs kes-
tä lasin siruja”. Huusin vastaan, että minulla on kaksi hamekangasta liikkeessä lähellä asemaa, ja sinne myös menen. Torkkelinkadulla tuli taas hälytys ja pommitus, litistyi ison talon seinä-
vierelle pyörän kanssa ja kun hälytys oli ohi, läh-
din taas jatkamaan matkaa. Ajaa ei voinut, niin paljon oli kadulla rojua. Ja sitä näkyä, mikä oli edessä: Oli tuhkaa ja savua, tulen liekkejä ja ro-
mua.

Asemalla räjähteli ammusjuna. Menin katso-
maan aseman seutua, juna oli saatu jo kauemmas sivuun, mutta tavaravaunuja oli taas vaikka kuin-
ka paljon. Vaunut olivat täynnä haavoittuneita sotilaita. Näky oli sama kuin Nurmin asemalla, mutta haju oli hirvittävä. Oli savua ja tuhkaa, verta ja kääreitä sekä sydäntä raastavaa valitusta eikä kukaan voinut tietää, mihin tämä kaaos päättyy. Haavoittuneita oli paljon, en koskaan tullut tietä-
mään pääsiko sairasjuna koskaan rintaman taak-
se, sillä ryssä rynnisti ja kävi päälle jo silloin.

Seisoin tönkkönä pyöräni kanssa, en osannut edes pois lähteä, kunnes joku sotilas tuli ja sanoi, että lähde hyvä tyttö, vielä ehdit. Lähdin, menin ompeluliikkeeseen, piti mennä takaikkunan kaut-
ta, siellä oli muitakin hakijoita. Hädissäni etsin omaa kangasta, pelkäsin etten löydä ja muuten-
kin tärisytti. Löysin kuitenkin kankaan ja lähdin sekä toivotin toisille hyvää matkaa, kuka mihin-
kin menee.

Ei voinut ajaa, joten kävelin Linnansillalle asti. Siellä sotilaat huutelivat, tyttö menehän pian ett-
et jää ryssän jalkoihin, kohta meillä ei enää ole Viipuria. Ne sanat pisti sydämeen.

Sorvalissa, tädin talon kohdalla pysähdyin ja mietin, menisinkö katsomaan vielä, mutta en voi-
nut mennä. Koko matkan kotia Sipilään menses-
sä oli hevosia kuormineen ja ihmisineen kotinsa jättäneinä evakkoon menossa.

Kotona minua oli odotettu peläten, että selviän-
kö reissusta. Jos olisin kadonnut, eivät he olisi minua löytäneet siitä kaaoksesta, mikä Viipuris-
sa oli. Olin tyytyväinen saatuani kankaat pois, sillä kangas oli tiukalla kiven alla.

Kerroin kotona, mitä olin nähnyt. Jokainen meistä tiesi, että huomenna on lähtö. Niin kävi, sinne jäi kaunis Karjala ja Viipuri.

Mirjam Harjuniemi

Synnyinseutu

Kevät oli ennättänyt niin pitkälle, että mahla juoksi ja koivujen lehdet olivat hiirenkorvilla. Ensimmäiset kylvöt kurottautuivat mullan alta vihertäin mustana martona makaavan maan. Kiurujen kaiuttaessa taivaan kantta maaemo heräsi pitkästä unestaan. Vedet vapautuivat tukahduttavasta jääpeitteestä ja laivat lipuivat reideille ja satamiin. Kevät oli tuoksuja tulvillaan ja rintoja poltti uuden elämän syke.

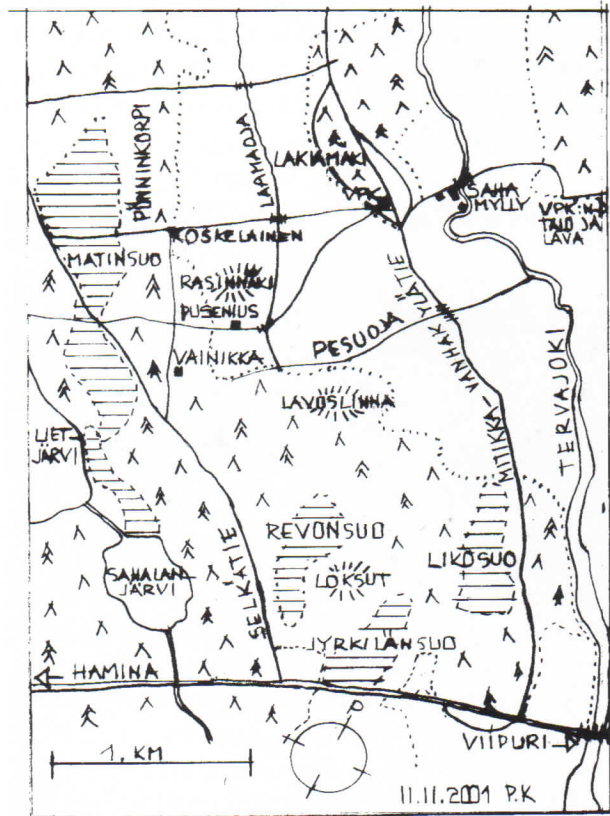
Emma ja Mikko Koskelaisen suurperheen asuttaman Riuskunkallion tilan pihaltakin tämän saattoi aistia: pihanurmikko viheriöi ja kii-rehtivien askeleitten kapseessa oli elämisen iloa ja halua.

Pihaa hallitsi uutukainen hirsistä salvostettu tupakeittiön ja kahden kamarin käsittävä asuinrakennus. Se antoi kodin kymmenhenkiselle perheelle. Talon portailta katsoen sen vastakkaisella puolen oli sauna-puuvaja. Sen saunan löylyssä kylvettiin, lauteilla huuhdeltiin saippuaisia silmiä ja synnytettiin.

Tuvan ja saunan vasemmalla puolen sijaitsi puutarhamaa ja sitä vastapäätä läävä-tallirakennus. Jos oli ahdasta tuvassa, niin oli myös ulkorakennuksessa. Sen päädyssä olevan navetan kun piti antaa suoja lehmille, lampaille, sioille ja kanoille sekä tallin hevosille. Lisäksi piti olla tilaa rehuille ja kuivikkeille sekä vilja-aitta. Pihakartanon keskellä oli kaivo, josta puinen putkisto kuljetti veden karjalle.

Kun siltä kartanolta katsoi Viipurin suuntaan, eteen avautui kyläkuva seudusta, joka antoi turvallisen kodin. Antoi värikkään ja täyteliään lapsuuden, nuoruuden, aikuisuuden ja vanhuuden. Kaiken sen hyvän, mitä onnellisuutta janoava ihminen ja perhe kaipasi.

Edessä näkyi lohia uittavan Laamanojan eteläinen purorinne. Sen takaa nousi Lakiamäki, jonka nurmikentällä monet kilpailut kilpailtiin. Ohi Lakianmäen kaukana kylää halkovan Tervajoen takana kohottautuivat Possulin hovi sekä Pekkalanmäen ja Mätönmäen talokeskukset. Pekkalanmäen takana oli Tervajoen Vapaapalokunnan omistama kylän kulttuuri- ja toimintakeskus palokunnantalo, tanssilava ja urheilukenttä. VPK:n palokuurit sijaitsivat Lakiallamäellä ja Mätönmäellä. Mätönmäen takana oli varsinainen kyläkeskus, Alakylä. Kyläkeskukseen kuuluivat kansakoulu, kaupat, kahvila, puhelinkeskus, kioski, puutarha, maidon vastaanottoasema. Siihen kuului myös Tervajoen kartano, eli Alahovi sekä tiiviiksi rykelmiksi rakennetut taajamat Alakylän lisäksi Mätönmäellä, Pekkalanpuolella, Sunnikorvessa, Junnolassa ja Mooseksen kanavan varrella Karppilan

kylän rajalla, jossa yhtä mökkiä asusti poliisi-konstaapeli Johannes Koskelainen.

Viipurin keskustaan oli matkaa 20 kilometriä ja parisen kilometriä Karppilan laivalaiturille sekä Karppilan hautausmaalle, johon Tervajoenkin vainajat kätkettiin. Vastapäätä Karppilaa Karppilanlahden länsirannalla sijaitsi Tervasaaren satama. Sahalanpuoli oli harvaan asuttua maanviljelysseutua, jonka idyllin rikkoi vain Myllykosken varrella sijaitseva Possenlinnan saha.

Kyläkeskustaa ja satamaa lähempänä levittäytyvän peltoaukeaman kumpujen metsäsaarelmassa oli asumukset, joiden asukkaiden elämäkuvat jokaisella olivat ainutkertaiset. Heidän elinolonsa vaikuttivat kylän koko kuvaan ja heidän kanssaan koettiin niin ilot kuin surutkin: lohipuro Laamanoja, vuolaana virtaava Tervajoki, hiihtokeskukset Lavoslinna ja Hakerikonkuja, suopursutuoksuisen Matinsuon takaiset järvet, matala Sahalanjärvi ja kirkasvetinen Lietjärvi. Nämä olivat paikkoja joista voitiin käyttää nimitystä synnyinseutu.

Siellä synnyttiin ja saatiin imeä äidinmaidosta rakkauden pisarat kotiseutuun. Isäin polvilta omittiin elämän kalleimmat arvot: isänmaan, kodin ja uskonnon kunnioituksen sekä menneiden sukupolvien työn arvostaminen. Siellä kasvettiin ja aikuistuttiin ottamaan vastaan kullekin elämän mukanaan tuomat tehtävät.

Se seutu oli nimeltään Tervajoki eikä sen ulkopuolella ollut oikeastaan mitään. Taivaankan-

sikin kaartui niin, että sen ulkosyrjät laskeutui-
vat puiden latvusten taakse kylän laitamilla. Ne
jotka kylän ulkopuolella asuivat olivat muuka-
laisia, kuten mitikkalaiset, repolalaiset ja karp-
pilalaiset

*Poikia uimassa Tervajoen maantiesillan vierel-
lä. (Kuva Viljo Messo)*

Vahinko kun ei tullut kello kaulassa, niin Ter-
vajoen rapaisilla teillä iskettiin monesti varpaat
kiviin ja karjapoluilla sontaläjiin. Veriset var-
paat pestiin karjapolun vesilätäköissä, ja koto-
na äiti repäisi kangassuikaleen kääreeksi haa-
vaan rautalehden päälle.

Synnyinkylä oli kuin äiti, joka iloitsi lapsen-
sa kanssa, kun iloon aihetta oli, mutta myös
pyyhki poskilta pois surun tuomat kyynelät.
Tai sitten se saattoi olla kuin ankara isä, joka
osasi opettaa, mutta myös rangaista kolttosista.

Synnyinkylä oli myös lempeä kuin ihailtu tyt-
töystävä, jolta sai elämänsä ensimmäisen suu-
delman. Ja vaikka se paremminkin muistutti
sylikoiran lipaisua kuin pusua, niin sellaise-
naankin se oli taivaallinen kokemus ilmaisten
kasvua aikuisuuteen.

Synnyinseutu. Se oli kuin suuri koti jonka lat-
tia oli vihertävää verkkaa, seinät humisevaa hon-
kaa ja katto sinistä taivasta. Kotiseudun talon-
mies Luoja verhosi kylänsä talvisin hohtavan
valkoiseen vaippaan ja valaisi tätä hyväksi te-
kemäänsä seutua taivaankannen ikkunoista.
Tämä maa oli maailman parhain paikka, jonka
muistoa ei mikään mahti voi mielistä milloin-
kaan poistaa.

Hannu Koskelainen

Ruotujakolaitos armeijan osana

Tietosanakirjan mukaan Ruotsin valtakunnassa val-
littu ruotujakolaitos (indelningsverket) oli luon-
toistalouteen perustuva armeijajärjestelmä. Päällis-
työ palkattiin virkatalojen ja talonverojen tuotolla.
Miehistö saatiin ratsutilalaitoksen ja vakinaisen sot-
tamiehenpidon avulla.

Kuningas Kustaa Vaasan aikana 1500-luvulla luo-
tu aikaisempi järjestelmä oli epäonnistunut, jolloin
Kustaa II Adolfin aikana (1611-32) sotamiehille
jaettiin ns. sotamiestaloja, mutta tämäkin järjestel-
mätuotti pettymyksen.

Kaarle XI:n aikana (1660-97) siirryttiin vakina-
iseen sotamiehenpitoon yhtenäisin perustein. Jär-
jestelmästä ei juri pidetty, mutta Suomessa Viipu-
rin ja Savonlinnan lääni teki sopimuksen 1681 si-
ten, että keskimäärin neljä taloa yhdistettiin ruo-
tuun. Muut läänit kapinoivat ja vasta myöhem-
min 1694-95 ne yhtyivät järjestelmään, jolloin niille
tuli raskaampi rasitus. Turun ja Porin läänissä ruo-
tuun asetettiin 2-3 taloa.

Sen jälkeen kun ruotujaosta vapautetut tilat (mm.
ratsutilat) oli erotettu, jäljellä olevat talot jaettiin
ruotuihin, joista kukin oli velvollinen pestamaan
ja ylläpitämään yhden sotamiehen. Rahapalkan
ohella ruotusotamies sai luontaisetuja, mm torpan
peltomaineen.

Ratsuväessä kehittyi aikaisemman aatelisen räls-
siratsupalveluksen rinnalle veroratsupalvelus.
Kaarle XI:n aikana soveliaat tilat valittiin ratsuti-
loiksi (rusthåll), joiden omistajat määrättyä vero-
vapautta vastaan asettivat ratsumiehen hevosineen
ja varusteineen armeijaan.

Ruotujakolaitos toimi myös Viipurin läänissä
1600-luvun lopusta lähtien. Venäjän vallankin en-
simmäisiä toimenpiteitä oli verollepano, jota var-
ten tarvittiin henkikirjoitus. Asiakirjoista käy ilmi,
että Vahvialan kylässä oli vuoden 1723 henkikir-
jan mukaan neljä taloa, Anttila, Sipilä, Starast ja
Koskela (ks. Koskelaiset-lehti 19/15.5.2001). Nämä
näyttäisivät muodostaneen Ruotsin vallan aikana
tyypillisen ruodun, joka oli varustanut yhden sota-
miehen (jalkamies). Tiloista suurin oli 1723 Sta-
rost (myöhemmin Starast) N:o 3, jossa oli 730 ha,
Koskelassa hehtaareja oli tasan 700. Starost tulee
muuten venäjältä ja on suomeksi kylänvanhin.

Eva-Liisa Maamiehen mukaan Koskelan talolla
oli v. 1723 kolmanneksen omistusosuus Nurmin
rusthollista. Mainittu toisen polven Jacob, jonka
syntymä- eikä kuolinaikaa ei tiedetä, on siten saat-
tanut olla Nurmin rusthollin varustama ratsumies.

Sekä ruotusotamiehet että ratsumiehet kuuluivat
pääsääntöisesti miehistöön. Upseereista lienee suu-
rin osa ollut aatelisia.

Päivä Viipurissa

(toukokuu 2001)

Vuosi sitten julkaisimme otteen vuonna 1925 painetusta Viipurin matkaoppaasta. Tällä kertaa lähdimme Anun ja Henrin kanssa viime toukokuun lopulla katsomaan, mitä silloisesta Viipurista on jäljellä. Matkustimme komeasti junalla, jolloin tulli- ja passimuodollisuudet sujuivat ilman viiveitä.

Sää oli toukokuiseksi hyisen kylmä, mutta jalka nousi keveästi. Lähdemme liikkeelle entisellä Karjalankadulla sijaitsevasta hotelli Viborgista (entinen Knut Posse) Torkkelinkatua pitkin ja

poikkeamme välillä pankkiin, joka on entinen Kauppapankin konttori. Sivuutamme Kauppatorin ja aloitamme varsinaisen tutustumisemme Karjaportinkadulta Kauppahallin takaa ja pysähdymme Vesiportinkadun kulmaukseen, josta avautuu mitä hienoin näköala vanhan tuomiokirkon kellotornin suuntaan. Torni ei kauempaa katsoen näytä lainkaan niin ränsistyneeltä kuin se todellisuudessa on. Kadun varrella on myös entinen roomalaiskatolinen kirkko, joka nyttemmin on kunnostettu lasten piirustuskouluksi.

Vesiportinkadulta käännyttiin oikealle Linnan kadulle suuntana 700-vuotias Viipurin linna, jonka nelikerroksisessa päärakennuksessa oli erilai-

sia historiallisia ja luonnontieteellisiä näyttelyitä. Yksi niistä kuvasi Viipurin valloitusta 1944, joka ei meitä juuri innostanut. Sitä suuremmalla mielenkiinnolla kapusimme 50 metriä korkeaan Pyhän Olavin torniin, josta avautui huikaiseva näköala kaupunkiin ja Suomenveden selälle. Täältä korkealta katsottuna maisema näytti liiankin kauniilta eikä esimerkiksi oheisessa valokuvassa näy ollenkaan se, että Weckrootin talossa ei ole ikkunaruujuja ja entisen raatihuoneen, sittemmin museon seinässä kasvaa koivuja.

Vuonna 1494 valmistunut vanha katolisen ajan uljas tuomiokirkko oli Suomen itsenäisyyden alkuun mennessä nähnyt monia vaihteita. Sen permannon alle on haudattu monia merkkihenkilöitä Mikael Agricolasta alkaen. Suuri tulipalo rautioitti sen 1793, jonka jälkeen se korjattiin venäläiseksi kirkoksi ja sotilaskirkoksi ja sittemmin suomalaiseksi sotilaskirkoksi. Tänäpä siinä ei ole jäljellä muuta kuin seinät, joiden suojiin nykyasukkaat mieluusti heittävätkä kaikki autoa pienemmät jätteensä. Kaikille tuttu kellotorni, eräs vanha Viipurin vielä jäljellä olevista symboleista, kuului juuri tähän kirkkoon.

Seuraava kohteemme oli entinen maaseurakunnan kirkko, ja siten myös vahvialalaisten pyhättö vuoteen 1923 saakka. Alkuaan se oli vuodesta 1481 dominikaaniluostarin kirkko. Uskonpuhdistuksen jälkeen se oli puolittain rappiolla, kunnes siitä tehtiin ruotsalaisen seurakunnan kirkko.

Monien vaiheiden jälkeen se uusittiin 1830-luvulla arkkitehti Engelin piirustusten mukaan aivan uuteen uskoon ja siitä tuli sittemmin maaseurakunnan kirkko. Tänäpäin sitä ei kirkoksi uskoisi. Venäläiset tekivät siitä elementtitehtaan. Sen tuotteiden laatu ei varmaan ollut kehuttava, sillä kuten kuvasta näkyy heidän tekemänsä väli-

katto on romahtanut. Kun vesikattoakaan ei ole, voi vain aavistaa, että kyseessä on ollut kirkko.

Maaseurakunnan kirkon kellotornina oli Luostarikadulla 1500-luvulta peräisin oleva Raatitorni. Tämä alkuaan kaupungin muurissa sijainnut torni on vieläkin uljaasti pystyssä vuoden 1735 kunnostuksen jälkeisessä asussaan. Luostarikadulta nousimme Linnankadulle ja uudelle Raatihuoneen torille, jossa ovat vielä säilyneet Uusi Raatihuone ja hienoksi uudistettu ortodoksinen kirkko sekä hovioikeuden rakennus, joka alkuaan oli käskynhaltijan palatsi.

Kuljetuamme entisen Suomalaisen lyseon ja lääninhallituksen ohi pistäydymme tuhotun Tuomiokirkon paikalla olevan puiston vastapäätä olevaan pääpostiin, joka edelleenkin on samassa käytössä ja tutkimme sisältä käsin sen kaunista 1800-luvun lopun arkkitehtuuria. Pistäydymme vielä, kuten aina ennenkin ihastelemaan Alvar Aallon arkkitehtuuria puistossa sijaitsevassa Viipurin kirjastossa. Yhtä hartaasti kauhistelemme rakennuksen huonoa kuntoa. Jussi Mäntysen veistämä hirvipatsas on kuitenkin entisellä paikallaan.

Linnankatua edelleen kävellessä Maaherran palatsin ohi tullaan entiselle Koulukentälle, joka nykyisin on puistona, siihen kuuluvine venäläisine muistomerkkeineen. Koulukentän takaa näkyy entisen Merenkulkuopiston komea talo ja sen vieressä oikealla entiset SOK:n mylly sekä OTK:n varasto. Siitä edelleen oikealle kävellessä tullaankin kohta jo Karjalankadun eteläpäähen ja Pantsarlahden bastioniin ja nykyisessäkin kunnossaan mahtavan vaikutuksen tekevään, 1930 valmistuneeseen Taidemuseon rakennukseen.

Viipurissa kävijän kannattaa nykyäänkin tutustua 1930-luvulla valmistuneeseen Keskusurheilukenttään, joka on taitavasti sijoitettu Havin vallien väliin. Kenttä muistuttaa sekä katsomoratkaisultaan että maaston hyväksikäytöltään Lappeenrannan Kimpisen urheilukenttää. Lieneekö ollut sama suunnittelija. Kenttien ja katsomoiden kunnossa on nykyisin kuitenkin huomattava ero. Hyvin säilyneet Havin linnoitusvallit ovat nähtävyyttä sinänsä, joka tarjoaa yllättävän mielenkiintoisen näkymän 1700-luvun puolustusajatteluun.

Kun vielä olemme kävelleet takaisin ja käyneet Pyöreässä tornissa syömässä ja kurkistaneet Kansallispankin ja Yhdyspankin konttoreihin, luterilaiseen kirkkoon sekä keskustan erilaisiin myymälöihin, alkaa päivä Viipurissa olla jo illassa.

Heikki

Mottitalkoot

Ensimmäiset mottitalkoot järjestettiin laskiastalkoina 1942. Syyskesällä pidettiin uudet, laajamittaiset halkotalkoot nimellä ”Motti mieheen”. Talkoita jatkettiin syksyyn 1944 saakka. Muistoksi motin teosta sai rintaan rautakirveen.

Firmat ja laitokset kilpailivat talkoissa keskenään ja usein osallistuminen oli puolipakollista. ”Kansan hakkuut” olivat taas pakollisia, sillä ne perustuivat valtalain nojalla annettuihin työvelvoitteisiin. Syksyllä 1944 järjestettyjä hakkuuta kutsuttiin pakkashakkuiden nimellä.

Raskaat työt vaativat tavallisia korttiannoksia vahvempaa ravintoa, joten kansanhuoltoministeriö hyväksyi syksyllä 1945 esityksen erityisten tehopakkausten jakamisesta palkkiona hyväksytyistä työsuorituksista. Niiden ehtona oli, että kahden viikon aikana piti tehdä keskimäärin neljä pinokuutiometriä eli mottia/päivä eli 48 mottia, jolloin sai lunastaa Tehopakkauksen. Mikäli kahdessa viikossa ylti 72 mottiin, sai lunastaa kaksi tehopakkausta.

Yksi Tehopakkaus sisälsi 5 laatikkoa Työmiestupakkaa, 200 gr palasokeria ja 150 gr paahdettua kahvia. Hinta oli 400 silloista markkaa. Tehopakkausten houkuttelevuus väheni kuitenkin vähitellen ja niihin kohdistuneet väärinkäytökset lisääntyivät, joten Tehopakkauksista luovuttiin 1947.

Pekka

Koskelasta Porvooseen

Antti s. 6.1.1851 ja Anna 15.8.1851 Koskelassa Perämäen talon seinustalla 1913. Annan sylissä pojanpoika Kaarlo s. 1911.

Antti ja Anna myivät Perämäen talon Koskelassa ja ostivat poikiensa Matin ja Juhanan kanssa maatilan Vanhakylän Vaivaisniemeltä 1924.

Vaivasniemellä 1930

Kuvassa takana vasemmalta Kaarlo 19, Eino 17, Toini 15, Kaino 13, Pentti 11, Laura 9, Kirsti 7, äiti Alinan sylissä Sirkka 2 ja isä Matin sylissä Pekka 3 vuotta.

Kaarenkylässä 71 vuotta myöhemmin Lauran 80-vuotispäivillä.

Vasemmalta Toini 86, Pentti 82, Laura 80, Kirsti 78, Sirkka 73 ja Pekka 74 vuotta.

Sukulaisia Amerikassa?

Amerikkaan muuttaneita esi-isiä voi etsiä internetistä

UUSIMAA-lehti 22.5.2001

Vuosina 1864-1930 Suomesta muutti Yhdysvaltoihin kaikkiaan noin 350 000 henkeä, osa mm. Kanadan kautta.

New Yorkin maahantulosataman Ellis Islandin läpi kulki vuosina 1892-1924 noin 250 000 suomalaista. Heistä n. 60-70 %:n henkilötiedot löytyvät tällä haavaa Mormonikirkon vapaaehtoisten vuosina 1993-2000 keräämästä tietokannasta. Rekisteröimisen jälkeen sivuja voi selailla ilmaiseksi osoitteessa www.ellislandrecords.org.

Tiedostosta selviävät matkustajan nimi, kansallisuus, kotipaikka, saapumispäivä, ikä, laiva, lähtösatama ja numero matkustusasiakirjoissa. Suomen päässä vastaavia tietoja voi etsiä Siirtolaisinstituutin kautta osoitteesta www.migrations.institute.fi.

Matkustajaluetteloista tehty tietokanta kattaa Hangosta matkaan lähteneet.

Kesällä 1939 ja 1999

Se oli kuuma päivä. Olin asioilla kylällä, piti käydä osuuskaupassa ja hakea lehti Ristolan kaupasta. Kauppa toimi postikonttorina siinä lähellä kansakoulua. Oli koululaisten kesäloma-aika. Kotiin päin kävellessä auringon porottaessa niskaan teki mieli mennä uimaan Myllysilan vonkaan.

Koulukavereita en nähnyt koko matkan aikana, mitä lienevät puuhanneet. Menin uimaan vaikka vähän arvelutti, kuumakin oli. Ampujan mäen puoleinen uimaranta alkoi luiskan kallion päältä. Sorainen pohja tuntui jalkapojissa, kun kahlasin veteen. Yksin uiminen ei tuntunut mukavalta enkä pitkään viihtynyt vedessä. Aurinko porotti taas kuumana, kun kävelin kotiin.

Kuusikymmentä vuotta on kulunut.

Olemme kotiseutumatkalla Vanhakylässä. Aurinko porottaa kirkkaalta taivaalta. Paarmat purevat. Tulemme vanhalle Myllysilalle, mutta molemmat bussit oli jätettävä sillan viereen. Vesi oli syövyttänyt hiekkaa tieltä eikä yli päässyt ajamaan.

Toistakymmentä nuorta, tyttöjä ja poikia, kymmenestä parinkymmenen ikäiseen kisaili vongassa. Toiset kaulaa myöten vedessä, toiset aristellen, vastaa polvia myöten kastellen. Joku roiskii

vettä, tytöt kirkuvat ja pyrkivät pakoon. Iloinen meteli tunkee korviini seistessäni siinä Myllysilalla, ja kosken kohina tunkee korviini. Aivan kuin ennen 60 vuotta sitten. Muistot ja näkyvät palaavat mieleen, häilyvät hetken ja painuvat taustalle.

Mitä tästä eteenpäin?

Tämä on nyt näiden nuorten kotiseutua. Täällä ovat he ja heidän vanhempansa syntyneet ja kasvaneet. Hankkineet toimeentulonsa, iloinneet, surreet ja kasvattaneet perheensä. Heidän isovanhempansa on tuotu tänne jostain Venäjältä asutamaan tämä alue, ehkä vastoin tahtoaan. Nyt he ovat juurtuneet tänne. Vanha järjestelmä takasi kaikille työtä ja leipää kolhoositaloudessa. Prestroika ja muutos markkinatalouteen teki monista työttömiä ja puutteessa eläviä. Varattomuus pakottaa osin luontoistalouteen, ei heillä ole helpoa.

Sikäläistä elämää katsellessa herää kysymys, mikä on suhteemme näihin ihmisiin ja tähän entiseen kotiseutuun, johon me useimmat vain lapsuuden muistojen elävöittämiseksi teemme kotiseutumatkoja? Miten olisi nykyistä luontevampi rinnakkaiselo, vapaampi matkustus- ja oleskeluoikeus sekä mahdollisuus vaikka mökkeilyyn ja maanomistukseen.

Pekka Koskelainen

Koskelaiset

Vast. toimittaja Heikki Koskelainen
Leppisaarentie 10 C
00830 Helsinki
puh. 09-755 33 57, 050-56 34 065
heikki.koskelainen@kolumbus.fi

Toimittaja Pekka Koskelainen
Vuorenpeikontie 5 B 132
00820 Helsinki
puh. 09-786 380, 0400-918 375

Paino Formato Oy, Porvoo
Julkaisija Koskelaiden Sukuseura ry
Tilausmaksu 50 mk sisältyy jäsenmaksuun
Pankkitili Merita 126230-518535